

Очевидно, що світова економічна криза 2008-2009 не могла оминати сфери туризму. Під негативним впливом світових економічних явищ туристичний сектор досяг свого апогею в березні 2009 року. Характерною ознакою даного періоду є те, що серед країн значних втрат зазнали розвинуті країни. Країни, що розвиваються, навпаки виявили незначний ступінь спаду за кількістю туристичних показників і під час виходу із кризи продемонстрували швидке оперативне відновлення порівняно із розвинутими країнами європейського регіону.

Аналіз даних, опублікованих на офіційному сайті ВТО, дозволив виявити тенденції розвитку сфери туризму, дозвілля і рекреації в умовах кризи світової економіки у 2010 р., а саме:

1. Світовий міжнародний туризм відновлювався досить стабільно, демонструючи позитивні зміни у показниках міжнародних прибуттів з темпами росту 6,7% порівняно до 2009 р. (загальна кількість прибуттів досягла 935 млн).

2. Адаптаційні прояви реагування на зовнішні економічні умови виявились найбільш оперативними в країнах, що розвиваються, де кількість прибуттів росла швидше, ніж в розвинутих регіонах (+8% і +5% відповідно). Експерти очікують, що в майбутньому на період до повного відновлення галузі дані тенденції залишаться незмінними.

3. Субрегіональні регіони, будучи відмінними за темпами росту, продемонстрували декілька моделей відновлення – від дестинацій, що долали кризу з повним або частковим відновленням, демонструючи при цьому результати близькі до попередніх періодів, до дестинацій, що до сих пір знаходяться під негативним впливом економічної кризи.

4. Попередні дані по повітряному транспорту, опубліковані Міжнародною Організацією Цивільної Авіації стверджують повне відновлення міжнародного навантаження пасажирами, із заповненим розкладом, причому кількість потоку збільшується щорічно на 8%. Активний ріст ґрунтується на стійкому поштованні ділового та приватного туризму, особливо в регіонах, що розвиваються.

З огляду на специфіку тенденцій в періоді кризи туризм можна віднести до галузей, які відносно швидко виходять із занепаду і швидко повертаються до високих показників економічної і соціальної ефективності. Як свідчать дані, регіони, що розвиваються, переживали найгостріші піки кризи з меншими втратами, і пришвидшеними темпами виходили з них, ніж регіони розвинутої економіки. Тут слід відзначити позитивний компенсаційний вплив туризму на стійкий розвиток світового господарства, коли у регіонів, що розвиваються з'являється можливість наздогнати розвинуті, тим сам, знаходячись у відносно рівних економічних умовах. Споживчий міжнародний туристичний попит на згадані дестинації пояснюється цікавістю до нового, невикористаного в області рекреації, дозвілля і відпочинку, відносно дешевою порівняно з розвинутими регіонами, циклічним характером економічного розвитку (регіони, що розвиваються зараз стрімко набувають високих темпів розвитку, в той час, коли розвинуті регіони переживають періоди стагнації), віяння в культурному розвитку суспільства (активізація інтересів східних мотивів у світогляді та способі життя). Як наслідок, просліджується стабілізаційний ефект туризму на світову економіку інноваційного характеру, коли в ході економічних коливань в туризмі країнам, що розвиваються, надається можливість додаткового шляху до економічного росту.

Таким чином можна відзначити, що туризм є невід'ємною важливою складовою сферою світового господарства, яка реагує на зміну загальних економічних показників і здатна сама суттєво впливати на економічний розвиток.

О.Д. Тімченко, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

О.П. Ткаченко, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

За останні кілька років відпочинок за кордоном перестав бути привілеєм «заможних» українців. За даними Державного комітету статистики, темпи зростання реальної заробітної плати населення в Україні в 2010 році склали 110% у порівнянні з 2009 роком (середньомісячна заробітна плата склала в 2010 році 2205 грн., а в 2009 – 1877 грн.). Про реальні доходи українців можна судити і за даними НБУ: обсяги вкладів у банківській системі за вісім місяців 2010 року зросли на \$ 5,1 млрд. і склали \$ 32,2 млрд., або \$ 1458 на кожного працездатного громадянина. Зниження рівня безробіття, збільшення капіталу дає можливість середньостатистичним українцям побачити світ не тільки по телевізору, а й випробувати комфортабельність закордонних готелів на собі.

На сьогоднішній день тільки в Харкові працює понад п'ятисот туристичних фірм, готових організувати незабутній відпочинок в будь-якому куточку світу. Жорстка конкуренція змушує їх проявляти гнучкість і йти на поступки клієнтам, відкривати нові можливості та унікальні маршрути. У зв'язку з цим, ринок туристичних послуг у нашій країні розвивається досить динамічно, чому також в деякій мірі посприяв економічна криза - багато країн знизили ціни на послуги для відпочиваючих, доступнішими стали ціни на перельоти.

Так, за даними Державної служби туризму і курорту виїзний турпотік у I кварталі 2010 склав 3,3 млн чоловік, що на 2...3% або на 111,1 тис. більше, ніж за аналогічний період 2009 року. Турагентства можуть запропонувати сьогодні своїм клієнтам практично все, що вони побажають - від дорогих турів за індивідуально

розробленими маршрутами до доступних практично всім середньостатистичним жителям нашої країни автобусних турів по Європі.

Найбільш популярними, за словами менеджерів турфірм, залишаються тури в екзотичні куточки світу, такі як Бали, Мальдіви, Домінікана, Шрі-Ланка, Таїланд. Як відзначають експерти, вплив кризи на даний момент не відчувається, українці все більше вибирають екзотичні країни, незвідані маршрути, чому сприяє також зниження вартості послуг у деяких країнах та збільшення кількості чартерних авіарейсів. Також не меншою популярністю серед нестандартних турів користуються спортивні тури, зокрема дайверські, подорожі на мотоциклах і велосипедах.

Як відомо, фактор сезонності – ключовий при виборі туристичних послуг. Якщо восени та навесні туристи все частіше обирають саме Європу, то в зимовий сезон туроператори очікують найбільшу популярність гірськолижних і новорічних турів: Австрії, Фінляндії, Чехії, оскільки це доступно, цікаво і, в результаті, набагато дешевше, ніж відпочинок в нашій країні.

Що стосується внутрішнього туризму в Україні, то, варто відзначити, що відсутність достатньої кількості цікавих екскурсійних маршрутів вже сьогодні стримує його розвиток. За даними Державної служби туризму і курортів, зараз розроблених красназвнич програм залишилося не більше 1,5 тис. Однак при цьому більшість з них існує лише на папері. Список найбільш масових туристичних центрів залишається вкрай обмеженим.

Стимує внутрішній туризм і якість послуг та їх вартість, яка на порядок вище, ніж за кордоном. Так, якщо і є бажання відпочити в Україні, то в деяких випадках турфірми навіть відмовляють клієнтів, оскільки нинішня вартість путівок не відповідає відповідному рівню якості послуг.

Але якщо в екскурсійному туризмі є хоч якась можливість організувати не тільки пізнавальний, але і якісний відпочинок, то у випадку з активним туризмом все набагато складніше. Зараз все більше популярним стає рафтинг. В Україні для сплавів придатне досить річок - Черемош, Дністер, Південний Буг та ін. Але стримує відсутність інфраструктури - водних станцій з кемпінгами і ресторанами, прокатом спорядження, як в інших країнах.

У цілому експерти відзначають поступове становлення ринку туристичних послуг в Україну, у зв'язку зі стабілізацією соціально-економічної ситуації в країні та покращенням добробуту населення. Крім того, відзначають туристичний потенціал України як для активного відпочинку (гірськолижні курорти, рафтинг), так і для спокійного відпочинку біля моря.

Таким чином, ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, вимагає активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту, із забезпеченням необхідної його якості. Саме від того, яким шляхом піде зараз розвиток туристичної галузі, залежить все її майбутнє зокрема та майбутнє економіки, а, отже, і життя України в цілому.

А.І. Усіна, канд. техн. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні в умовах ринкових відносин у туризмі велике практичне значення набувають дані про видовий розподіл відпочинку в споживчому попиті туристів. З урахуванням цих особливостей організатори туристської діяльності прагнуть обґрунтовано позиціонувати свою спеціалізацію, а в системі керування більш ефективно проводять політику розробки нових напрямків.

При виборі нового напрямку діяльності слід враховувати три основні фактори в подальшій організації роботи туристичних підприємств:

1. Середні дані по цільовому й видовому розподілу туристів за 2005-2009 рр. свідчать про те, що понад 57% обслугованих туристів обирають «простий» відпочинок; понад 14% – ділову поїздку; понад 10% – відпочинок і лікування; понад 8% – спортивний туризм; більше 7% – відвідування конференцій; до 6% – санаторно-курортне лікування. Тобто, як бачимо, споживчий попит на відпочинок і діловий туризм поступово зменшується, пороте спостерігається стійка тенденція до зростання санаторно-курортного лікування та поєднання відпочинку і лікування (зростання з 1,12% до 12% за аналізовані роки).

2. Значна перевага серед обслугованих клієнтів припадає на жінок порівняно з чоловіками. Дана закономірність простежується практично за всіма видами туризму. Перевага серед туристів жінок обумовлює розробку відповідних турпродуктів, що передбачають підвищений сервіс, більш тактовне обслуговування, кращий інтер'єр, більш вишукане меню в закладах ресторанного господарства, забезпечення повної особистої безпеки й схоронності майна, наявність додаткових специфічних послуг (косметичні салони, перукарні) тощо.

3. В цілому по всім країнам світу спостерігається тенденція споживання дорогих, але короткострокових турів, або навіть уїк-енд у якому-небудь екзотичному місці. Причина цього явища в тому, що ділові люди, люди, які мають власний бізнес, віддають перевагу спокійному й розмірному відпочинку протягом двох-трьох днів з повним пансіоном і широким набором оздоровчих і розважальних заходів ніж двотижневому екскурсійному турові за причини неможливості надовго залишити місце роботи.

Сьогодні в Україні знаходиться в початковій стадії формування так званого «СПА-туризму», що органічно